

ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

УДК 354.51

DOI: 10.31359/2222-5544-2018-37-2-126

Я. І. Максєва,

викладач вищої категорії Харківського державного автотранспортного коледжу

ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. У статті розглядається дистанційне навчання як сучасна освітня технологія. Обґрунтовуються організаційно-педагогічні умови застосування системи дистанційного навчання у процесі фахової підготовки юридичних кадрів. Описуються сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці юридичних фахівців, а також методологічні та методичні проблеми їх впровадження в освітній процес закладів вищої освіти.

Ключові слова: дистанційне навчання, освітній процес, освітня технологія, правнична освіта, заклад вищої освіти, юридична освіта.

Аннотация. В статье рассматривается дистанционное обучение как современная образовательная технология. Обосновываются организационно-педагогические условия применения системы дистанционного обучения в процессе профессиональной подготовки юридических кадров. Описываются современные информационные технологии и инновационные методики обучения в подготовке юридических специалистов, а также методологические и методические проблемы их внедрения в образовательный процесс высших учебных заведений.

Ключевые слова: дистанционное обучение, образовательный процесс, образовательная технология, учреждение высшего образования, юридическое образование.

Summary. The article deals with distance learning as a modern educational technology. The organizational and pedagogical conditions for the use of a distance learning system in the process of professional training of legal personnel are substantiated. It describes modern information technologies and innovative teaching methods in the training of legal specialists, as well as methodological and methodological problems of their introduction into the educational process of higher educational institutions.

Key words: distance learning, educational process, educational technology, institution of higher education, legal education.

Постановка проблеми. Глобальні процеси, які відбуваються в сучасному світі, стають каталізатором трансформації традиційної системи освіти. Наразі об'єктивною тенденцією в організації освітнього процесу у вищих закладах освіти за юридичним спрямуванням є зменшення кількості аудиторних годин і збільшення кількості годин, що відводяться студентам на самостійну роботу. З огляду на зміни, що відбуваються

© Максєва Я. І., 2018

ся, трансформується й роль викладача в освітньому процесі: втрачає актуальність його функція як основного джерела інформації та набувають значення такі функції як координування пізнавального процесу, коригування курсу, що вивчається, консультування слухачів під час впорядкування індивідуального навчального плану, керування їхніми навчальними проектами, допомога студентам у їхньому професійному самовизначенні. Усе це потребує пошуку більш ефективних засобів навчання, які б виконували в освітньому процесі такі функції: інформуючу, формуючу, систематизуючу, контролюючу та мотивуючу.

Викладання навчальних дисциплін у закладах вищої освіти за юридичним спрямуванням беззаперечно має ставити за мету підготовку фахівця, знання й уміння якого повністю відповідають умовам сучасного інформаційного суспільства. Однак виникають деякі труднощі, оскільки неможливо цього досягти, використовуючи застарілі підходи та методи. В умовах, що склалися, головним завданням освіти в ХХІ столітті є використання нових інформаційних технологій у поширенні знань, у тому числі дистанційних методів.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз джерел з проблеми дослідження засвідчує значний інтерес вітчизняних та зарубіжних науковців до питань розвитку сучасної освіти. В останні десятиліття швидко розвиваються науково-методичні основи дистанційного навчання. Проблема з питань розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців, таких як Р. Деллінг, Г. Рамбле, Д. Кіган, М. Сімонсон, М. Мур, А. Кларк, М. Томпсон та інші, а також вітчизняних, таких як О. Андреев, Г. Козлакова, І. Козубовська, В. Олійник, Є. Полат, А. Хуторський. Незважаючи на велику кількість досліджень, сучасна дистанційна юридична освіта в Україні нагадує традиційні форми заочного навчання, не розкриваючи всіх можливостей використання принципово нових форм і методів.

Мета та завдання дослідження. Здійснити аналіз сучасного стану впровадження дистанційної освіти в Україні та за кордоном, розглянути особливості, переваги, труднощі та перспективи дистанційної форми навчання для системи вищої освіти України в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Впровадження кредитно-модульної системи організації освітнього процесу, яка передбачає посилення значення самостійної роботи студентів, є головною передумовою входження нашої держави до єдиного європейського освітянського простору.

Найбільш ефективному втіленню кредитно-модульної системи організації освітнього процесу сприяє дистанційне навчання, яке здійснюється на основі сучасних педагогічних, інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій. Така форма організації навчання дозволить вирішити безліч проблем, перед якими безсилі інші форми освіти. Отримати першу або другу вищу освіту, підвищити свою кваліфікацію, обмінятися досвідом, отримати консультацію фахівця, активно брати участь у професійному спілкуванні, не залишаючи сім'ю чи роботу – саме ці проблеми стосуються великої кількості громадян будь-якої країни, в тому числі й України [1, с. 490].

Специфікою дистанційного навчання є встановлення інтерактивного спілкування між студентом та викладачем без забезпечення їх безпосередньої зустрічі та самостійне освоєння певного масиву знань і навичок за обраним курсом при використанні певних інформаційних технологій.

Експериментально підтверджено, що якість і структура навчальних курсів, так само як і якість викладання при дистанційному навчанні, часто набагато краща, ніж при традиційних формах навчання. [1, с. 491].

На наш погляд, на сьогодні набагато простіше реалізувати концепцію дистанційного навчання в тих закладах вищої освіти, які мають досвід заочного навчання. Доволі часто, заочне навчання порівнюють із дистанційною формою, однак остання передбачає не лише постійну самоосвіту та роботу з засвоєння знань, а й постійний контакт як із викладачами, так і з іншими студентами, тоді як заочна форма навчання передбачає спілкування з викладачем лише декілька разів на рік.

Упродовж останніх двох десятиріч років, відбувається поступовий процес переходу від традиційного навчання до навчання на базі комп'ютерних технологій. Це стало можливим здебільшого з розвитком мережі Інтернет, що дало можливість пересилати необхідну кількість даних з одного кінця світу в інший, вільно вести дискусії з іншими користувачами мережі в режимі online і розміщувати інформацію на інтернет-сайтах, роблячи її доступною для всіх бажаючих. Однак важливий нюанс полягає в тому, що на відміну від зарубіжних країн, де дистанційна освіта стоїть поряд із класичною формою здобуття освіти, в нашій державі вона є не альтернативною, а лише однією з допоміжних форм.

Дистанційне навчання має низку переваг перед іншими формами навчання. Так, практично не виходячи з дому чи не покидаючи свого робочого місця, можна підтримувати регулярний контакт з викладачем за допомогою телекомунікаційних технологій, у тому числі відеозв'язку, та одержувати структурований навчальний матеріал, представлений в електронному вигляді. Незначна за часом та обсягом частина навчального процесу дистанційної освіти може здійснюватися за очною формою (складання іспитів, практичні, лабораторні роботи тощо).

Так, Н. В. Андрусенко виокремлює такі характерні риси дистанційного навчання, як гнучкість (студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці), паралельність (навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямом), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності), економічність (ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване й уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні призвести до зниження витрат на підготовку фахівців), технологічність (використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір) [2, с. 8].

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [3] зазначається, що серед основних проблем, викликів та ризиків, які стоять перед національною системою освіти, є повільне здійснення інформатизації системи освіти, впровадження у навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Одним з пріоритетних напрямів програми модернізації вищої освіти визнано дистанційне навчання. Так, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 466 від 25.04.2013 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [4], основною метою та завданням дистанційного навчання є забезпечення

громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації та надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти.

Провідне місце в Україні у впровадженні дистанційного навчання у процесі вивчення правових дисциплін посідає Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Згідно з Положенням про використання технологій дистанційного навчання на заочному факультеті № 1 [5], затвердженим наказом ректора університету № 147 від 01 липня 2016 р., встановлено, що підготовка студентів з використанням технологій дистанційного навчання здійснюється на заочному факультеті № 1 за ступенем «бакалавр» (спеціальність 081 «Право»).

Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання здійснюється у таких формах, як самостійна робота (основна форма набуття знань студентами), навчальні заняття (лекція, семінар, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації тощо) та контрольні заходи (залік та іспит). Особливість проведення навчальних занять полягає в тому, що ці навчальні заняття проводяться у формі вебінару або відеолекцій чи аудіолекцій відповідно до навчального плану.

Окрім того, з метою впровадження елементів дистанційного навчання вдосконалюється Навчальний електронно-інформаційний комплекс (НЕІК) з усіх юридичних дисциплін, що вивчаються в Університеті.

НЕІК – це система електронних дистанційних курсів, які утворюють єдиний електронний веб-портал, створений на базі сучасної системи управління дистанційним навчанням – MOODLE, на якому містяться програми навчальних дисциплін, підручники, методичні вказівки, нормативно-правові акти, судова практика, інтерактивні тести, питання до заліків та екзаменів, теми курсових робіт і багато інших матеріалів в електронному форматі, систематизованих за окремими навчальними дисциплінами. Також додатково до текстових та графічних матеріалів до складу НЕІК входять відеолекції видатних професорів-правників та провідних фахівців у галузі права [6, с. 12].

З огляду на сучасні тенденції в організації освітнього процесу пропонуємо як експеримент деякі факультативні навчальні дисципліни, передбачені навчальним планом за ступенем «бакалавр» (спеціальність 081 «Право») денної форми навчання, викладати з використанням технологій дистанційного навчання з метою оптимізації академічної мобільності студентів.

Як показує практика, якщо студент не навчиться самостійно приймати рішення, визначати зміст своєї навчальної діяльності та знаходити засоби її реалізації, він не зможе якісно оволодіти тією чи іншою дисципліною. Окрім того, дистанційне навчання виконує й виховну функцію – сприяє формуванню провідних якостей особистості: активності, самостійності, самовдосконалення, творчості.

Слід погодитися з думкою І. Г. Власенка, що при тривалому дистанційному навчанні студент припиняє правильно формулювати свої думки, висловлюватися та проводити дискусійне обговорення. Разом із тим така форма навчання потребує свідомого і мотивованого підходу до отримання освіти. Можливість навчатися у зручний час може перетворитися не на систематичне навчання, а на постійну про-

крастинацію цього виду діяльності. Саме тому дистанційна форма потребує особливої самоорганізованості та вміння розраховувати свій час [7, с. 12].

Відомо, що самостійна робота студентів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної юридичної дисципліни. Однак традиційні засоби (підручники, навчальні та методичні посібники, конспекти лекцій викладача тощо) можуть бути доповнені спеціальними навчальними комп'ютерними програмами з будь-яких юридичних дисциплін. Ці програми мають будуватися з допомогою новітніх комп'ютерних технологій із застосуванням таких можливостей, як мультимедійність та інтерактивність.

Дистанційне навчання набуло широкого поширення у багатьох країнах світу, і з кожним роком його популярність стрімко зростає. Наприклад, у США та Канаді як альтернативу традиційному навчанню створено віртуальні університети, де кожен студент може отримати освіту за основними дистанційними курсами на базі будь-якого університету. В Європі створено відкриті університети дистанційної освіти, тобто група навчальних закладів, які реалізують дистанційні програми. Методики такого навчання передбачають застосування нових інформаційних технологій, які включають супутникове телебачення, комп'ютерні мережі, мультимедіа тощо [8, с. 18].

Сучасна система вищої освіти переживає великі зміни, що приводять до вдосконалення і появи нових освітніх технологій. Сьогоднішні заклади вищої освіти повинні активно позиціонувати свій внесок в інноваційний процес, соціальний розвиток і розробляти інноваційні технології, які забезпечать формування професійних умінь у студентів. Сьогодні зростає кількість інформації, яка так необхідна для отримання, розуміння і засвоєння рівнів освіти. Це спричинило впровадження інформаційних технологій в освіту і формування окремого виду навчання – дистанційного. Дистанційне навчання – це принципово новий, високотехнологічний підхід до процесу передачі знань.

Висновки. Сучасні інформаційні технології дають змогу підвищити та вдосконалити ефективність освітнього процесу. Відмінність дистанційного навчання від традиційного зрозуміла, якщо розглянути їх з погляду форм взаємодії викладача і студента. Така організація процесу навчання припускає дещо інший підхід до навчання, зокрема: самостійність пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення інформації, самоорганізацію й самоконтроль.

Як і будь-яка інша форма навчання, дистанційна освіта має свої переваги і недоліки. Дистанційне навчання юридичних фахівців наразі розвивається і поширюється швидкими темпами, тому в Україні вона вважається перспективною формою навчання. Слід пам'ятати, що саме дистанційна освіта підвищує ефективність самої роботи студента, а викладачам дозволяє реалізовувати нові форми і методи навчання із застосуванням інформаційних технологій і способів комунікації.

Зважаючи на викладене вище, ми можемо спрогнозувати певні тенденції розвитку дистанційного навчання, такі як збільшення кількості дистанційних курсів з юридичних дисциплін за денною формою навчання, розробка програм дистанційного навчання, комбінування переваг дистанційного навчання із класичною формою освіти.

Список використаних джерел

---

1. Штихно Л. В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти. *Молодий вчений*. 2016. № 6 (33). С. 489–493.
2. Андрусенко Н. В. Дистанційне навчання в Україні. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія* : матеріали міжвуз. вебінару (м. Вінниця, 31 берез. 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 7–10.
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 10.11.2018).
4. Про дистанційне навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18> (дата звернення: 10.11.2018).
5. Положення про використання технологій дистанційного навчання на заочному факультеті № 1 : наказ ректора Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого № 147 від 01.07.2016. URL: https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/polozhennia_tdn_zf1.pdf (дата звернення: 10.11.2018).
6. Прилипко С. М., Іванов С. М. Сучасні інноваційні підходи в навчальному процесі. *Право та інноваційне суспільство*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2013_1_14 (дата звернення: 02.11.2018).
7. Власенко І. Г. Впровадження дистанційного навчання – вимога сучасності. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія* : матеріали міжвуз. вебінару (м. Вінниця, 31 берез. 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 12–14.
8. Даценко Г. В., Сузанська З. В. Дистанційне навчання як засіб стимулювання самоосвіти. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія* : матеріали міжвуз. вебінару (м. Вінниця, 31 берез. 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 7–20.